

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2004 СЫЛ

ЫАМЫНЫ
8 КҮНҮ
СУБУОТА№ 52
(9113)

УЛУУ КЫАЙЫ БЫРААҢЫННЫГЫНАН!

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Чурапчы улуутугар олорор убаастабыллаах Аба дойдуга Улуу саринин ветераннара, хоту көһөрүлүү, Ааллаах-Уун таһаҕаһын таһыттын кыттылаахтара, үлэ, тыыл ветераннара!

Күүтүлээх күндү күммүт тийээн кэлэ. 59 сыл анараа өттүгэр бийиги илээх дойдубутугар саба түспүт фашистскай халабырдыттары утары улахан өлүүлээх-сүгүлээх, уодаһаннаах сарин кыайынан түмүктэммитэ күн бүгүнгөзүгүэ дээрнэ норуот ааспыт ахта саныыр, кыайыны үөрүүтүн өрөгөйдөөх бырааһынныгынын быһымынан бөлүстөнөр. Эһигини, Улуу Кыайыны уһансыбыт ветеран дьоммутун, бу харах уулаах Улуу бырааһынныгынан сүгүрүйээн туран итинтик, истинник эбэрдэлиибит!

Төһө да күн-дьыл аастар, Россия хас бирдин гражданина бу буолан ааспыт сарин алдыархайын билэр, өйдүүр. Эһизэ, бу хэмгэ быһаччы кыттымыны ылбыт, сүрөх баастаах дьонго, ааспыт санатар ыраакан. Сарин түбүлээн түбүт түөрт сылын иһигэр төһөлөөх өлүү-сүтүү, аймалҕан буолбутун арай эһиги харахтаргыт кэнсимилэр, түөскүтүн кнэргэтэр наһарадаларгыт түөлүлүлэр.

60-ча сыл иһигэр олох-дьаһах билэрдик түбүстэ, уларыйда. Маныаха эһиги көмөсүт, ылыктаах санаабыт онкул, тирэх буолбута саарбаҕа суох. Төһө да хаар-хаһыт баттаатар, саас ылар, эдэр көлүгөнө өйүгэр-санаатыгар, олохун онгосторугар күүс-көмө буоларгыт хайбаллаах.

Күндү дьоммут! Эһизэ ыстааллы кытаанах доруубуйаны, чугас дьонугут өйөбүлүрүн, бар дьонугут ытыктабылларын, түс олохтутугар дьолу-сөргүнү баҕарабыт.

Улуус Мунньаһын
председателэ Г. СМЕРНИКОВ.

Улуус дьаһалтатын
баһылыга И.АММОСОВ.

Аба дойдуга саринин, тыыл ветераннарын, сарин кыттылаахтарын ордоболорун, хоту көһөрүлүү кыттылаахтарын, төрөөбүт дойдубутугар ытык мөстөрүн төрөөбүт бары күүстээх аһаардари: Улуу Кыайы! 59 сылыаан итинтик-истинник эбэрдэлиибит!

Бары билэрибит курдук, 1941 сыл бос ыйын 22 күнүгэр Аба дойдуга Улуу саринга саарламмыта, Ол саринга бийиги оройууну туттан 2264 киһи ытырылган барбытынан аһаардара эрэ төрөөбүт буордубутугар төһөлөн кэлбиттэрэ. Кэлбит салааттар сарин тоһоонугар хорсун быһылыарын иһин албах бийбубуй уордыһы, мэтэли аҕалыттар. Олордон биллгини Чурапчы улуутугар регистрациалан олорор ветераннарытытан 22 киһи бар. Киһилэр үйэлэргэ үмүлүлүбүт чаҕылхай сүрөттөрө, кыайыны уһансыбыт хорсун быһылыара хаһан даҕаны үмүлүлүбүт сүөгү. Сарин, сүт-кураан сылларыгар эһиги хатыламмат холбурлутунан биллгини калүгөнэ эйэлээх-илээх олоҕо түстэммитэ.

Бийиги мэлдьи ытыктабылынан аһар күндү ветераннарыт, эһигини Улуу Кыайы бырааһынныгынан өссө төгүл эбэрдэсээн туран, кытаанах доруубуйаны, дьолун кырдыар сааһы, дьоллоох олоҕу баҕарабыт!

И.ДАНИЛОВ,
улуус байланный комиссара, подполковник.

Эһигини, сарин уотун түөскүтүн тэлээн туораабыт, эйэлээх олох иһин олохтутун толук уурагытын кэрийбэтэх албан ааттаах ветераннарытын, хорсун буйуттар ордоболорун, ыар сылларга бэйэригин харыстаммака үлээбүт тыыл ветераннарын Улуу Кыайы 59 сылынан улуустаабы ветераннар сәбиэттэрин аалыттан итинтик-истинник эбэрдэлиибит!

Геройдуу хорсун быһыны көрдөрөн, бийиги норуоттун өлүмнүлээх өстөктөн босхолоон Кыайыга, дьоллоох олоҕо аҕалыккыт иһин Эһизэ сүгүрүйүбүт уонна барба-маһтал тылларын этэбит.

Эйэлээх олоҕо төрөөбүт улуускут социальнай-экономическай сайдыытыгар сүргэн кылааккытын киллэрсибиккитин үрдүктүк сыаналыбыт. Эһизэ уһансыбыт олохтутугар оҕолоргут, сиэннэргит, чугас дьонугут сылаас сыһааннарыгар, тапталларыгар утуттанан чэгизиник, үтүнүк, дьоллоохтук олорорутугар баҕарабыт!

Улуустаабы ветераннар
сәбиэттэрин председателэ М.МАТВЕЕВА.

Аба дойдуга Улуу саринин уонна тыыл үлэтин ветераннарын, сарин кыттылаахтарын ордоболорун, хоту көһөрүлүү кыттылаахтарын Кыайы 59 сыла буолар өрөгөйдөөх бырааһынныгынан итин-истин, иһирэх кыһын тылларын эбэрдэлиибит уонна айхаллыбын!

Эһиги төрөөбүт дойдуга чэчирин сайдарын туһугар олохтук кэрэ кэрдиһин, эдэр сээсхитин толук ууран өстөбү кыта кыргыһы тоһоонугар хорсундук кириэбиккиттэн бийиги кизин туттабыт. Кыайы күнэ хас бирдинибит сүрөбэр сөгкөн сылар хорсун санааны уһугуннарар, иннини сырдык, мээс, сайдыһаах олоҕо кыһаһыт үтүө бырааһыннык. Кыайы күнүгэр эдэргэ, эмгэһэ, кырдыаһа дьолун доруубуйаны, үлөбэ ситиһилэри, дьэ кэргэһигэ или-эйэни, баҕа санаа туолуутун эрэ аҕалыһын дьон алгыһын.

Бу күн айылбаҕа таһан ким хайдах баҕарарынан сыһааныт, күүстэ-үөхтэ ыһыһан үнөр сайын түбүктээх үлэтин түмсүүлээхтик быһааннаһыт, бөлөмүһүнүт!

Дьолу-сөргүнү кытары Ил Түмэн депутата И.МАКАРОВ.

1941 1945

"Саҥа олох" РИХ ГУ 2004 сыл иккис аһарыгар
"Саҥа олох" хаһыакка сурутууну ыһтар:

- 6 ыйга — 190 солк.
- 3 ыйга — 95 солк.
- 1 ыйга — 31 солк. 67 харчы.

Редакцияттан кэлэн хаһыаты суруттарбыт кэм-
нэригэр ылааччыларга — 170 солк.

"Саҥа олох" РИХ ГУ
сурутууга отдела.

СЭРИНГЭ АТТАНЫЫ ЫРЫАТА

Биир дойдугаахпыт, Советской Союз Геройа, артиллерист, старшай сержант, Россия үөрэбиринтин туйгуна, улуус Бо-чуттаах гражданина Гаврил Дмитриевич Протодаконов өстөөдү суоһаран Бер-лингэ тийибитэ, бизсэ кыргылым хону-угар бааһырбыта. Кини Сталинград-таабы кыргылымга хорсун быһыытын туһунан "Советской Союз" сурунаал 1973 с. 1 №-гэр маанык ахтыллан турар:

... наводчик пушки Гаврил Прото-даконов имеет на шите орудия 25 пробо-ин. Из этого орудия старший сержант Протодаконов подавил десятки боевых точек, подбил 10 танков врага. Из всего расчета в живых остался он один — сам был и подносчиком снарядов, и заряжа-ющим, и наводчиком, и командиром орудия. Тяжело раненного Протодако-нова подобрали санитары. Вылечился, вернулся на фронт и дошел до Берли-на....

Улуустаабы А.А.Саввин аатынан ис-тория уонна этнография музейыгар Га-врил Дмитриевич 1945 с. атырдыах ыйын 20 күнүгэр балтыгар Меланья Борисо-вага бэлэхтээбит "В радостные дни по-

беды" диэн суруктаах хаартыската баар. Кыайыы күнүн көрсө Гаврил Дмитриевич сэрингэ барарыгар дойдутун кытта бы-растылаһан суруйбут ырыатын эһиги болуомтотуугар таһаарабыт:

... Аан Ийэ дойдум,
Алаһа дьыам,
Аймах-билэ дьонум —
Барыгыт,
Ыраах айанныырбар
Ытаһар эрэ буолаабыт!..
Сэрингэ киирэр кэлэбизинэ
Сэймэктэһэртэн да
Сиргэниэм суоҕа!
Өлөрсөр түгэн кэлэбизинэ
Үөрөстэһэртэн да
Дуулайыам суоҕа!
Кыргыһар күн үүнэбизинэ
Кыраһаартан да
Кыһаллыам суоҕа!
Төрүү илэк оҕолорум
Төлкөлөрүн тустарыгар,
Иитилиһит Ийэ сирим

Кэскилин иһинигэр
Норуоллар сырдык санаалаах,
Өстөөхтөр сытыы бастаах
Кыргыс хааннаах аартыгар
Кыраһа кэттэбүм буоллун!
Көрбүт харахтын
Чыпчылыһыам эрэ суоҕа!
Хатан тимирин
Халпар кунмугтан
Халтарыһыам!
Сытыы кырааны
Кытаһ түөспүнэн
Сытарыһыам!

Күнүм киирэр,
Күөргэһим нымийэр,
Күөһүм тимирэр
Күннээх да буолабына,
Күн сирин көмүскэлигэр
Көмүлүбүт да күндү.
Хата,
Алыптаах тыгытынан
Алгы-амалыһа хаалың!

1941 сыл, балаһан ыйа, Чыаппара.

Хаартыска: 1945 с. Кыайы үөрүүтөх күнө-рүгэр.

Бу дьыл олунуу 15 күнүгэр респуб-ликабытыгар Афганистантан советскай сэриилэри таһаарыы 15 сылын туолуугу-гар анааһах дьаһаллар ытыллыбыттар.

1978 с. халдарыта официальной дойдордуу ыалдытааһыннар түмүктэри-нэн ыалыы Афганистан Народай Де-мократическай Республикатын кытта дойдордуу биригэ үлэстэһин туһунан дуо-габар түһөрүлүбүтэ. Тастан сөбүлэни-илээх саба түһүүттэн көмүскэһэргэ көмөнү хаста да көрдөһүү 1978 с. ахсын-ны 1 күнүгэр СССР сэриилэрин Афгани-станга киллэрибиз. Бу акция ХНТ Уста-абын 5 ыстатыйатыгар, советскай-аф-

ЭЭР-СЭМЭЭР КЭТЭҔЭЛЛЭР

ганскай дуоҕабар 4 ыстатыйатыгар сеп түбэлтиннэрэн оҕоһулуубута.

Бу үлүн сылларга (1979 — 1989) тох-толо суох барбыт сэрингэ советскай саллааттар бэйэлэрин харыстаммакка хорсунуук кыргыспыттар. Билиги өлүбүтүгүн таһыбыт сүтүк эмбэх этэ. Кэлин билибитинэн, 20 тыһ. кэригэ со-ветскай саллаат уонна офицер сырдык тыһына толук ууруллубут ("Саха сирэ", олунуу 17 күнэ). Ол сылларга акаардас Саха сириттэн 701 саллаат уонна офи-цер Афганистан сэриитин ааспыт. Сал-лааттар Афганистан сиригэр сэри-лэһэри таһынан автомашина суолларын, аэродромнары харабыллаабыттар, ба-лыһалары, оҕоһолору тууга эмиз үлэстэбизтэрэ.

Билиги улуустан И.С.Спиридонов, П.П.Макаров, Н.Н.Тоголев, В.М.Кузь-мин, Н.Н.Беляев, С.И.Дьячковский кыт-тыбыттар.

Дьячковскай Савелий Иванович 1965 с. Одьулун нэһилигэр Дьячкoв-скай Иван Михайлович, Евдокия Никола-евна аҕыс оҕолорго дьэ кэргэттэригэр үлүс оҕоннор төрөөбүтэ. Аҕата сааһын ту-хуры соххокка сымгыһытынан үлэстэби-тэ.

Савелий 1980 с. Одьулун аҕыс кы-лаастаах оҕоһолотун, 1983 с. СПТУ-ну бүтэрэн тракторист-машинист идэтин ылбыта. Ити идэтинэн аҕыс ый үлэстэ-эн баран алтынны 26-гар ыгырыллан армияга сулууспалыы барбыта. Мантан сыһыны Савелий Иванович ахтыһын би-лиһиннэрбит:

"Саха сириттэн 60-ча буолан сүүмэрдээһингэ хабыллан Москва-таабы байыаннай уокурукка түбэспит-пит: нууччалар, сахалар, чуралчылар хаһыа да этибит. Мин Горьковский уба-лас Мулинотыгар противотанковой бай-ыаннай чааска түбэспитим. Онон 6 ый курдук үөрэнэн противотанковой уста-новка операторун идэтин ылбытым, младшай сержант званиемминим.

Барыбытын тус-туһунан чаастаҕа араартааннар Германияга, Чехослова-кияга, Кубага, сорохтору Забайкальега ытаһаабыттар. Билиги батареһтан 6 килиһини — биир нууччаны, 5 саханы, ба-рыта 20-ч килиһини Туркестанскай байы-

аннай уокурукка атаарбыттар.

Ташкентан билигини, сүүстэн таһа килиһин, Афганистанга Кабул куоракка атаарбыттар. Онон уонунан тыһыныча кили баара: литовецтар, узбектар, турк-меннар, татардар, казахтар уо.д.а. омуктар.

Призывной пуунга балааккаларга түһөрбүтүтэр. 40 кыраадыс сылаас этэ. Онон тийэн баран биридэ билибит сэрин бара турар сиригэр тийибилли-тин. Түүнүн ытылаан лиһиргэттилер. Хараҕаҕа балаахаҕа сытан куттанар этибит.

Онтон эмиз араартаабыттар. Билиги үлүс буолан Газни диэн сиргэ 40-с армия 191-с мотострелковой пол-катыгар түбэстибит. Чуралчыттан Сы-лантан төрүтүтэх Беляев Николайдын иккэ этибит. Чаастыгар тийибилли-тигэр тус-туһунан араартаабыттар.

Билиги охронаҕа түбэспитим — полканы саба түһүүттэн көмүскэһингэ. Мин ылбыт идэбинэн противотанковой батареһа түбэспитим.

Батареһабытгар 30-ча саллаат 7 офицердаах этибит. Кинээ 6 чаастан сарсыарда 6-га диэри охронаҕа 3-түү чааһынан олбуйсан турарбыт. Түүнүн сороһор ыталлар, хантан ыталлара бил-либэт. Реактивнай установкаҥан ытха-тарына казармабыт үрдүнэн полкаҕа түһэччи, сороһор аттыгар түһэртиллэ-рэр, оҕоһаҕа, блиндажка киирэн хаалар-быт.

Мин 1984 с. күһүгүгэр ый курдук бо-йобуой дьаһылырга сылдыбытым. Ик-ки вертолетунаах илдьэн хайаҕа бырах-пыттар. Үлүс буолан — Москва уола Борзов Александр, Харьков уола Ходыко Александр уонна старшай лейтенант Троценко рацияны сүтэ сылдьан улахан гаубицаларга, градтарга үөһэ хайатан көрөн корректировкалаан биэрэбит. Ки-шактары душманнартан ыраас-таһыныҥа кыттарбыт, сэрин сэбин бил-дытаһыбыт.

Аспытын-уөлүбүтүн илдьэ сылдьар-быт. Үсүү хонор ууну вертолетунаах аҕалан өлөрдөн аһаллара. Ардыгар 3 - 4 км үрдүктөх хайаҕа ууну аһараттан күнү быһа сылдьан таһаарарбыт. Хайага хаардаах да буоллар, кэм сылаас этэ.

Буһалтаах сымдыан кыра палатка курдук таһаһы тэлгэнэрбит, мас-от суох буолан чэин биридэ эмэ оргуһунарбыт, оту оттон иттар этибит... Бирдэ уу баһа киирэн баран ат баарын көрөн тийибил-лит хаһаайына куоллут, хайа хаспаһыт-тан боелниһастарын, таһаһын-сабын булбуппут. Уонча буолан үөһэ таспыл-пыт.

Кыргыһы кэмгэр ыраахтан гауби-цаларынан, градтарынан ытарбыт. Онон тугу, төһөнү ытарбытын билбэт этибит. Арыт бэйэҥ да дьонуг ыраахтан ыттах курдук балаһыанньалара бааллара. Мас-сыһынан баран иһэн минаҕа тэбиллэ сыһы да баара.

Ити курдук өйгөн-санааттан сүлүгэ ол уордаах күнэри-дьыллары сэмэйдик астан-санаан ааста интернационалист-буйун Савелий Иванович Дьячковскай.

Кини билигин кэргэниһин Марта Иннокентьевнаанын ("Сахателеком" ААО филиалын техникэ) икки кыыс оҕолонон, хаһаайыстыбаларан ньиер-бааччы оло-ролор. Савелий Иванович бэйэтин иһини үлүс суобастаахтык толорбутун туһулууллар: М.Горбачев илин бат-таһыныах Верховнай Совет Президиу-мун Грамотага, түөскэ аһыһынар "Воин-интернационалист" балла, "СССР Сөби-лэниилээх Күүстэрин 70 сыла" мэтээл, Афганистан норуотуттан мэтээл.

Билигин улууспут иһигэр Афгани-стан сэриитин кыттылаахтара иккэстэр: Н.Н. Беляев (Сыланга олоһор) уонна С.И.Дьячковскай.

Өлүү айаһын өҥөйөн тыһынаах эр-гиллэн кэлбит буйууларбыт СР Прави-тельствоһун Председателин солбуйаач-чы А.В.Власов ситэриилээх былаас өтүтүтэн Афганистанаабы, атын да сэ-риилэр кыттылаахтарын көрүүгэ-исти-гэ болуомто иһини өтүтүгэр күөскэ уу-руллуоҕа диэн эрэһиһиһин хаһааттан ааһан, ону ээр-сэмээр кэтэһэлэр.

В.ПОПОВА,
улуустаабы А.А.Саввин аатынан
история уонна этнография
музейин научнай үлэһитэ.

Хаартыска: Н.Н. Беляев (хаһаа)
уонна С.И. Дьячковскай.

УЛУУ КЫАЙЫ ПАРАДЫН КЫТТЫЛААҔА

Иван Николаевич Дюдорев (Омоллоон) 1918 сыллаахха Хай-ахыт нэһилигэр Маалла алаас-ка төрөөбүтэ. Дюдоревтартан Уйбаан соҕотосун хаалбыта. Иван Николаевич чугас аймаҕа суох буолан кэргэни дьонун П.Н.Со-фроноваабы батыһан Хаддэрга кэлэн "Коммунизм" колхозка ки-рибитэ. Ол күтэн ылаа күһүн-кыаһын харыстаабаха колхоз хара үлэтигэр кыттыбыта. 1992 с. кырдыаҕас Уорба бөлүөлөгэр оло-рон ыаһыан өлбүтэ.

Иван Николаевич 1941 с. атырдыах ыйын 15 күнүгэр Кыһыл Армия кэккэтигэр ыгырыллан барбыта. Очолорго биер бастыҥ актыбынай иччат, комсомол чи-лиһэ этэ. Малга станцияга нэ-дизэлэ эрэ курдук олоһон баран Нижне-Удинскайга ат сэриитигэр үөрэтэр оҕоһолаҕа тийибитэ. Ый курдук үөрэнэн баран, аттарын кытта вагоннарга олоһон фронт диэки айаннаабыттар. Үксэ саха саллааттара этилэр. 1941 сыл Ыкөөлө бырааһынныһын эрэ ааһыта Москва аттыгар Серпу-хов куорат таһыгар, сэриилэһэр хонууга тийибитэрэ. Түөрт эрэ кылаас үөрэхтээх, нууччалыы төрүт билбэт, тыа сирин олох-тооҕо нуучча дойдутугар хаһан даҕаны долоһуугар хатаан өйдүү сатаабатах кырыктаах кыр-гыһылыгар киирситинэн ба-рарга тийибитэ. Чуралчы оройу-нуттан бу сариллэргэ 100-чэки иһини кыттыны ылбыта. Олус эл-бэх өлүү-сүтүү Кашира куорат ту-ла буолбута. Ол да иһин Саха Ре-спубликага Кашира таһыгар Саха сирин сэрингэ өлбүт саллаатта-рын чизигэр пааматыннык ту-руорбута.

Иван Николаевич Юхнов куо-рат аттыгар сэриилэһэ сылдьан сэттинни 24 күнүгэр чэпчэкиик бааһырбыта. Эмтэнэн үтүөрэн баран, 18-с гвардейскай кавале-рийскай полкага сулууспалаабы-та. Кавалерийскай полк Сталин-град куораты көмүскүү тийибитэ. Волга өрүү аттарын минимити-нэн харбатан туораабыттар. Уо-тунан улуура сытар, уруускалам-мал Сталинград куорат иһигэр сэрингэ киирсэн барбыттар. Бу 1942 сыл күһүнэ этэ. Немец сэ-риитин фельдмаршала Паулюс саллааттара бэринэр түгэннэри-гэр Иван эгэнгэ тийибитэ. Ол

саһана тракторнай завод аһыгар буолбут ытылаһыаҕа, 1942 сыл ахсынны 23 күнүгэр, иккис бааһырытын ылбыта. 2,5 ый курдук эмтэнэн үтүөрэн госпи-тальтан таһан бэйэтин чааһын булбута. Кини чааһа 1943 сыл от ыйыттан Степной фронт састаа-быгар киирсэн Курскыдаабы Тобой сэриитигэр кыттыбыта. Атырдыах ыйын 21 — 23 күнэри-гэр Харьков куораты босхолоур сэрингэ киирситэ. Степной фронт II-с Украинскай фронт ди-эн ааты ылан Европа собурууну эңгэр судаарыстыбаларын фа-шизм хабалатыттан быһыыр иһин сэриилэспиттэрэ.

Иван Николаевич 1941 сыл сэттинниһиттан 1943 сыл бүтүөр диэри анаан-минээн сыһыабыт диэни билбэккэ, тилэри иһини киирбигэ сылдыбыта. 1944 сыл саҕаланнаҕа кырдыаҕас кавале-рийскай Москвага С.М.Буденнай аатынан кавалерийскай оҕоһо-лаҕа ыппыттар. Курсант Дю-дорев анал аттааҕа. Кини үлэтэ, эбэһиниһэ ол атын көрүү-исти-и, дьонго сыһыаны, араас хамаан-далары истэр, толорор гына үөрэтин этэ. Ол даҕаны эрэһиһэн ситиһилибитэ.

Иванга фронтга сырыт-тарына анаммит мэтээл хойут кэлбит. Чуралчы военкомунан бу-рат киһитэ Дугаров олоһут кэмэ эбит.

Онно мэтээл даһтабырыаннаатыгар "Дюдорев И.Н." диэн суруллубут. Ол иһин военком: "Атын араспаанна су-руллубут", — диэн мэтээли биэр-бэтэх, төттөрү ыппыт. Кэлин эк-кирэтиһэн ылбылпыт. Билиги киһибит армияга тийэн араспа-аннаһа "Дюдорев", онтон "Дю-дорев", кэлин эрэ Дюдорев бу-олбут эбит. Үөрэхпит суоҕа, нууч-чалыы билбэппит кыага сыттаҕа. Эстан-быстан барбыт Дюдоревтар сороһох Иваннан — Омолло-онунан тэнийэн барбыттар. Кэр-гэнэ Елена Петроновна Семён, Матрена, Прасковья, Петр уонна Раиса диэн оҕолордоох, 13 сиэн-нээх, 10 хос сиэннээх. Онон сороһох хаалбыт Иван Дюдорев уонна кэргэнэ Елена кэнилэри-гэр хаалларбыт иччаттардаахтар.

И.ПАВЛОВ.

Сонуннар

Ааспыт ыйга улууспут киинигэр, нэһиликтэр аайы социальнай, культурнай, спорт хайысхаларынан араас хабааннаах дьаһаллар ытылыннылар. Ол туһунан биигиги общественной корреспонденнарбыт суруйаллар.

УЛЭ, СЫННАЛАҢ ҮӨРҮҮТЭ

Ис дьыала отделын коллектива Чурапчы тэрилтэлэрин икки ардыларыгар ытыллар күрөхтөһүн чэрчитинэн Чакыр нэһиликтэр концерттаан кэллэ. Бу ытыллыбыт концерт олох арайах күн иһигэр сүрдээх ыгым бириэмэҥэ бэлэмнэннэ. Урут арыллыбатах талааннаах, иһиликтээх ырыалар, көрүлүбэтэх үлгүлэр сценаҕа табыстылар. Отдөлбүт коллектива биһир күүс күрдүк түмэ тардыллан, бу концертка хас биирдик сөүрүдүк бэйэтин кылаатын киллэрдэ. Бу улахан коллектив концертин өгдөл штабын начальнига, милиция майора Г.К.Башарина бэлэмнээтэ. Уруккута культура үлэһитэ буолан, киин ытыллыахтаах концерт ытылсын-чымылсын барытын ырытан көрөн концерт программатын бэлэмнээтэ. Биллээх сүрүн көмөлөһөөчүлэринэн концертмейстер И.Попова, хормейстер А.Брызгалова, хореографтар П.Новова, А.Васильева буолулар. Концертыт буолуон биһир күн иһигэр Хатылы дыһуугар-сэргэтигэр генеральной репетиция курдук концерттаан кэлбиппит. Ону барытын видеоҕа устан көрөн, көнөрүһөх буолан сарсыҥгы күнүгэр эрдэттэн Чакыр диэки айаннаабыт. Манна даҕатан эттэххэ, бу улахан коллектив Чакыр нэһиликтин автобуса тийэйт илэ. Сарсыарда лоп курдук 11 чааска концерт кытылаахтара толору састаабынан 60-ча буолан тийдибит. Киин сэлкэһинээтэн тэйиччи сытар нэһиликтээх тийбиччэ ис дьыала сотрудниктара бэйэлэрин үлэлэрин үрдүгэр түстүлэр. Ол курдук, ГАИ сотрудниктарын сарсыардаттан Чакыр тиймэр көлөлөөхтөрө тех-көрүүнү бараары кэтэһэн тураллара. Ону сэргэ массовыны урукку туруоруу, устуу, автострахование туһунан консультациалар бэрилиннэлэр. Оскуола оҕолорун кытары саастарын ситэ илик оҕолору кытта үлэһиттер отделение сотрудниктара көрүстүлэр, араас сүбэлэри биэрдилэр. Силистийалим үлэһиттэр эмиз оскуола оҕолорун кытары көрсүһөн буруйу оноруу туох содулааһын туһунан иһигинэрдиһэр.

Эбигэтэр хитэ сазанан ытыга күрөхтөһүн тэрилиннэ. Бу дьаһалы Чурапчыттан И.Г.Макаров илээн-саҕалаан ытта. Күрөхтөһингэ нэһиликтэр олохтоохторо уонна милиция сотрудниктара сүрдээх актыбынайдык кытыннылар. Биигиги сотрудниктыт И.Никитин стэндорвай ытыга II мизэстэни ылла. Күрэх кэмигэр олохтоохтор атын-эргээн тэрийдилэр. Кичэ алта чаас саҕана бөһүөлүккэ электро-уот барда. "Сотору уот кэлэ" дигэн эрээнэн концерттааччылар таҥастарын таһнан, куластарын оҕостон бөлөһүлөрүлэр. Уот кэлэн биэрбэккэ, 8 ч. ааһыта көрөөччүлөрүт чункуйаары гынылар дигэн бөлөһүнэн үгүсү-билии саҕаланна. Хорҕа туруохтаах милиция формалаах улааттар, кыргыттар үгүсүлү-ырыаны тартан кэбистилэр. Сыныалаҥ киинин улахан фойеттар араас пляска, "ледка-енка", "ручөөк", вальс баян добууһолуунан саҕаланна. Чункуйуохтара дэбэт көрөөччүлөрүт даҕаны туора туран хаалбыттар. Бүтэһигэр чакырдар олуккайы оройуттан туттулар, сэрэһөнөн түмүктэһилэр. Кэминэ-кэһээс концерттыт дизель көмөтүнэн саҕаланна. Кыратык сылайан да буоллар, концертытын өрө көтөбүлүүлүхтүк саҕалаатыбыт. Көрөөччүлөр биллэр-биллэһиннэр көрдөөх сценка, ар дьон ансамблы толорууттар "Смуглянка", "Айымый" үгүсү уо. д. а. нүөмэрдэр ыттылар. Биллээх МЧС улуустаагы отделениетын сотрудниктара улахан тегүү күүс буолулар, ырыалара "бискэ" аастылар. Түмүктэр концерттыгар хор, үгүсү туруоран улахан көмөү онорбут дьонорбуттар ИДьО личной састаабын аатытан махтаннабыт.

В.БОРИСОВА,
ИДьО кадр группатын инспектора,
милиция лейтенанта.

Сонуннар

"ТАБАҔЫ УТАРАБЫН"

Быйыл иккис сылын үөрэх управлениетын иһинэн үлэһиттер психолого-педагогической, медико-социальной киин невропатолог-араа Л.Н.Сивцева, киин балыһа профилактической кабинетын сибидиссэй Д.Н.Дьяконова, оҕо библиотеказын сибидиссэй Е.П.Гүллева тэрийиһилэринэн "Табаҕы утарабын" дигэн улуустаагы ааҕы буолан ааста. Барыта 15 оскуолаттан 35 үөрэнээччи дакылааттарынан кытыннылар. Ааҕы сүрүн соруу — үөрэнээччилэр ортолоругар табах доруобуйаҕа, тулаһыгар эйгэ буортуһун сирдаты, ону утары охсуһуу. Ааҕы үс түһүмүһүнэн барда. Ордук үчүтэй бэлэмнээх, баай ис хоһоонноох үлэлэринэн ЧРОСИО, Алаҕар, Мусудай, Кытаанах, Хадаар оскуолаларын үөрэнээччилэрин стэндорвай матырыйаллара, плакаттара буолулар.

Оҕолор бары да табах буортуһун туһунан өйдөбүллэри, ырытылыра, араатардыр таллаһына, компьютернай графиканы сөптөөхтүк туһаналлара сүл аайы үрдээн илэрэ, инники өтүгүр медицинскэй хайыскага үөрэнэ барааччылар бэйэлэрин "опыттары" чингэтэн практикаҥан наука эгэтигэр үлэһиттэр харааа бырабыллар.

Түмүккэ ааҕы кыайылаахтара быһаарыллылар, бары кытааһылар анал сертификатынан, махтал суруктарынан, грамоталарынан наараадаланылар. Эсэ да чөл олоһу пропагандалааһынга улуус үөрэнээччилэри актыбынайдык кыттан, санаабытын эгэ, үлэһитин көмүскүү турун дигэн баҕара хаалабыт.

С.БАШАРИНА,
улуустаагы үөрэх управлениетын специалиһа.

ҮҮКҮҮ ТҮҮЛГЭТИГЭР
САҢА СУЛУС

Дьыкуускай куоракка Оҕо уонна оҕо доруобуйатын сылынан "Сир биһик" дигэн авторскай ырыа уонна үгүс республикатаагы конкурса буолан ааста. Бу улахан түһүлгэс тоҕус улуустан 14 аатырыан аатырбыт образскай, народнай үгүс ансамблара кытыны ыттылар. Биигиги улуустан В.Н.Мессоргина салайар Чурапчы селизиннэтин "Кыталык" үһүяанын "Кыталыкчан" ансамблы, РФ үөрөбүрүмтүн туйгуна Е.П.Сивцева салайар "Улыбка" үһүяан "Улыбка" уонна оҕо музыкальнай оскулатын "Дизеранкэй" народнай үгүс ансамблара баран кыттан кэллилэр.

Биигиги үһүяан 16 кыргыттар, үс төрөпүт, түөрт үлэһит бэрт тэрээһиннээхтик сылдьан, кыттан кэллэбит. Конкурс түмүгүнэн Гран-при уонна лауреат үрдүк аатын Елена Петроина салайар "Дизеранкэй" ансамблы ылан барыбытын улахан көүрөт. Оттон үлүс мизэстэни уонна III степеннээх дипломант аатын "Улыбка" үһүяан ансамблы ылан үөрүүбүт, өрөгөйбүт эсэ үрдээтэ. Түгэһинэн туланан, биигиги үһүяан коллектива, төрөпүттэрэ кырачаан-көрбүтүн үгүсү алыттыах эйгэтигэр кыһамнылаахтык сирдидир, кылгас хэм иһигэр улахан ситиһилиһи аҕалдыт Елена Петроина Сивцеваҕа барҕа махталбытын тирдэбэт, иннигитин түбүктээх үлэҥ эсэ үлүс ситиһилиһи аҕалыан дигэн баҕа санаабытын тирдэбэт.

С.ТОБОХОВА,
"Улыбка" үһүяан этнопедагога.

ҮӨРЭХ ХААЧЫСТЫБАТА
ТУПСАРЫН ТУҢГАР

Одүүлун орто оскулатыгар Чурапчы улуутун директоры иһигэр үлэҕэ солбуйааччыларын улуустаагы семинардара буолан ааста. Манна олохтоох оскуола директорун иһигэр үлэҕэ солбуйааччы, РФ норуотун үөрэбүрүмтүн туйгуна А.Г.Абрамова 25 сыллаах педагогическай үлэтин опытын кытта билистилэр. Семинар кытылаахтара рефлексияҕа санааларын эттилэр. Киһилэр семинартан албаҕи билиһиттэрин-көрбүттэрин, албаах үөрэммиттэрин билиэтээтилэр. А.С.Пудова кылааһын оҕолоро риторикаҕа дьарыктаахтарын, нууччалыы сагалара үчүгэйин, В.Д.Старостина үөрэнээччилэри тутта-халта сылдьаллара, кэспиллэри сайаҕаһын билиэтээтилэр. Ордук оҕолор оҕолуктары, быһаарыны, эбии

Сонуннар

үөрэхтээһинигэ курубуоктар үлэлэрин сэргэтиһэр. Эбии үөрэхтээһинигэ оскуола орто барыта хабыллан сылдьытын үчүгэйдик тэрийи түмүгэр ситиһилиһит буолуохтааһын, ытыллар үлэлэр системалаахтарын билиэтээтилэр.

Е.АРТЕМЬЕВА,
Одүүлун.

АҒАЛАР КОНФЕРЕНЦИЯЛАРЫН
КЭННИТЭН САНААЛАР

ЧРОСИО-ба аҕалар түмүкүлэрин "төгүрүк остуолугар" ытыры. тутан Арыылаах нэһиликтин аатытан сылдьан нэһиликтэ аҕаларын, ар дьонун "Сирдэһит" обществолара оҕону иһигиэ үлэтин опытын билиһиннэрдим.

Кэпсэтин сүрүннээн түөрт бөлүгүрөс тула барда: Оттон кылаастык аҕалабын. "Эн санааҥар аҕа оҕола түстэ дуо?" Түстэ. Ол бэйэттэн уонна тулаһыгар дьонун сыһаныттан тутулукаах. Иннигитин даҕаны Далбар хотуттар баһылыһылара баһыдаһына бу бөлүгүрөс эсэ сыгыттык туруон сөл. Бу социальнай проблема: үөрэх, хамнас араастаһыһылара уо. д. а. "Тоҕо аҕа оскуолаҕа сылдьыбат?" Аҕаны оскуолаҕа хайдак тардыахха сөбүт? Күһүрү кыһаҕа кыһаҕыгарбыт аҕа оскуолаҕа сылдьара уустуктардааҕа чөлүкэй. Ол гынан баран, педколлектив төрөпүттэргэ анаан социальнай-психологическай өрүттээх дьаһаллары тэрийэн ыттыһына, культура үлэһиттэрин кытары нэһиликтээх социальнай сааһын толорор суолу тутуһаах, оскуола төрөпүт иккис дьэһигэр кубулуйарыгар сэрбэхтээһин сүөх. "Оскуолаҕа аҕа сүбэтэ хайдак былааннаахтык үлэһит сөбүт? Педагог үөрэтэр, психолог, наставник буолар. Бу барыта биһир кыһаххэ түмүлэри уустук. Дьэ, ол иһин төрөпүт көмөтө баар буолуохтаах. Ол маннаах көстөр: үлэ иһигин билиһиннэригэр, педагог ытыр дьаһалыгар кытылаах, оскуола материальнай-техникскай базата бөдөрүүрүгэр кытылыһа. "Оҕо иһигитигэр, чөл олоххо эн санааларың?" Оҕо доруобуйа буолуута, билиһитэ кэһигэр уонна көрө эйгэтигэр көҕүлүк сылдьыта ситиһилиһтээх, барыта ситимкээк буолуохтаах. Быһата, төрөпүт уонна педагог оҕо иһигитин үлэтигэр "тандем" буолуохтаахтар.

Оттон муус устар мй ортолугар 1 На-дээх Чурапчы орто оскулатыгар "Аҕа — оҕо дьылытын түстээһин" дигэн аҕалар улуустаагы конференциялар буолбута. Отно мин кэрэксэбэһим баар — А.К.Софронов аатынан спортивной саала капиталнай өрөмүсүтү кытылыны ыларга төрөпүттэргэ, чуолаан аҕаларга тулаһан ыгырыны ылыммыттар. Бу сааланы 1964 с. комсомол оройуонаагы комитетын секретара, ыңнат лидерэ И.С.Кузьмин уонна спорт чабулхай тэрийээччигэ А.К.Софронов Саха сиригэр аан бастаһыннан мчат тутуутунан биллэһэн олоххо киллэриһтэрэ. Бу сүдү тутууттан тэриһтэлэр, колхозтар туора турбатахтар. Билиһин хамсаһыны саҕалаабыт орто оскуола коллективтар, төрөпүттэргэ оҕолорбут, инники кэспилбит туһугар онорор махталлаах үлэлэригэр бары ситиһилиһи баҕарабыт.

Г.ЕГОРОВ,
Арыылаах.

ҮЛЭҒЭ КӨХТӨӨХ ОҒОЛОР

Биигиги, Одүүлун нэһиликтин олохтоохторо Мария Романовна, Гермоген Маркович Сибиряковтар, орто оскуола VIII кылааһын үөрэнээччилэригэр олус дигэн үөрдүбүт. Оҕо ыймах саҕата ай-мөмүмүтүгэр таһан көрбүтүм кыс мөһүр үлэҕэ үстүү оҕуһан эрэр эбит. Баһай да элбэх маһы улааттар барытын хайыттан, кыргыттар саһааннан кэбистилэр. Аҕабыт, кырдыаҕас киһи, таһан ыйан-кардан биэрдэ. Бынһыгар чайдан, үөрэ-көтө үлэһэн, бириэмэ аастыһын, маспыт бүтүтүн билбэккэ да хааллыбыт. Оҕолор үлэһиттэн, көмөлөрүттэн бэйэлэрэ астынан тарбастылар.

Түгэһинэн туланан, кылаас коллективтар, Одүүлун орто оскулатын педколлективтар, чуолаан директоры иһигэр үлэҕэ солбуйааччы А.Г.Абрамовага, "Кулунун" оҕо тэриһтэтин салаһааччытар Н.Н.Кришашкинага, кылаас салаһааччылар Л.П.Савинова баҕа махталбытын этэбэт, оҕону иһигиэ сыллаах үлэтигэр түмүктээх буолуун дигэн кырдыаҕас дьон ис сүрэхтэһиттэн астынан туран алгыһытын тирдэбэт.

СИБИРЯКОВТАР,
Одүүлун.

Человек и закон

УВАЖАЕМЫЕ ЖИТЕЛИ
ЧУРАПЧИНСКОГО УЛУСА!

Прокуратура РФ уделяет большое внимание прокурорскому надзору за разрешением правоохранительными органами сообщений о происшествиях криминального характера. Активно принимаются меры по привлечению к ответственности и наказанию каждого преступника в соответствии с совершенным им деянием, обеспечению тем самым защиты прав и законных интересов граждан и организаций, потерпевших от преступлений. Вместе с тем, иногда сотрудники городских, районных органов внутренних дел, органов внутренних дел на транспорте и других правоохранительных органов недостаточно внимательны к Вашим обращениям о преступлениях, совершенных в отношении Вас или Ваших родных и близких. Поэтому, если Ваше сообщение о преступлении не принято либо оставлено без разрешения правоохранительными органами, в случае не принятия по нему мер по изобличению преступника, бездействия должностных лиц, рекомендуем Вам сообщить об этом письменно в адрес прокурора Чуралчинского улуса или по телефонам 42-662, 41-274 для восстановления Ваших нарушенных прав.

Следственное управление прокуратуры
Республики Саха (Якутия).

ЗАКОННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ
ПРОКУРОРА
ОБЯЗАТЕЛЬНЫ ДЛЯ
ИСПОЛНЕНИЯ

Согласно Федеральному закону "О прокуратуре РФ", основная роль прокуратуры — это надзор за соблюдением законов. В сферу надзора прокуратуры входят деятельность всех предприятий, организаций и учреждений, независимо от их формы собственности. В целях обеспечения законности в районе, соблюдения прав и интересов человека прокуратурой регулярно проводятся проверки, разрешаются поступившие от граждан и юридических лиц заявления и жалобы.

За период 2003 года прокуратурой района проведена значительная работа в сфере осуществления надзора за исполнением законов и законностью правовых актов. Так, за 2003 год прокуратурой проведено с выездом в отдельные предприятия, организации и учреждения 106 проверок соблюдения действующего законодательства, по результатам которых выявлено 77 нарушений закона, в том числе 19 незаконных правовых актов органов муниципальной власти, руководителей предприятий и учреждений. На выявленные нарушения внесены соответствующие акты прокурорского реагирования: 36 предостережений об устранении нарушений закона, 19 протестов на правовые акты, 18 предостережений о

недопустимости нарушения закона.

Согласно ст. 6 Федерального закона "О прокуратуре Российской Федерации" при осуществлении надзора за соблюдением законов требования прокурора подлежат обязательному исполнению в установленный срок.

Однако в течение 2003 года неоднократно отмечались факты невыполнения законных требований прокурора отдельными неосознательными руководителями органов местного самоуправления и организаций.

В Кодексе РФ об административных правонарушениях включена отдельная статья, предусматривающая ответственность за невыполнение законных требований прокурора. Статьей 17.7 КоАП РФ за невыполнение законных требований прокурора лицо привлекается к административной ответственности в виде наложения штрафа от 20 до 30 МРОТ.

По данной статье КоАП РФ за 2003 год прокуратурой к административной ответственности было привлечено 4 должностных лица.

В текущем 2004 году работа прокуратуры в сфере надзора за исполнением законов и соблюдением прав и интересов человека будет планомерно усиливаться и руководителям предприятий, организаций и учреждений, должностным лицам органов муниципальной власти нужно решить для себя — стоит ли вступать в противоборство с законом.

Прокуратура Чуралчинского улуса.

Чөл олох — кэскил төрдө

ӨЙҮ-САНААНЫ ТҮМҮӨХХЭ, КҮҮНҮ-УОҢУ СОМОБОЛУОХХА

Улууска бара турар чөл олох сылынан сибээстээн ааспыт ый устата нэһиликтэринэн биригээдэлэр сырыттылар. Кинилэр үлэбэ-хамнаска көмөлөрү, сырдатты үлэлэрин ыттылар.

Улуустаагы ычат отделын специалиһа И.Г.Васильев, ычат психологическай химин үлэһитэ П.В.Аяникова, сөнүдүндүр химин өрөһө Н.В.Теплюхова, дьон кэргэн химин социальнай педагога С.В.Николаев, культура управлениетыттан Н.М.Заболоцкая, кини библиотекаттан Н.Г.Захарова, үөрэх управлениетыттан В.С.Дьяконов, тыа хаһаайыстыбатын управлениетыттан М.Н.Макарова уонна бу строкалар автордара болугур нэһиликтэр үлэлээн кэллбит.

Күнүс ытыллыбыт нэһиликтэ активин кытта кэспэтин бэрт көктөөктүк, бары салаа үлэни таарыйан барда. Кини кэрэксирэ уолсай нэһиликтэ туһа дьон актив түмсөн, сыаллаах-соруктаах үлэни ыттан эрэрэ буолар. Болугурдар ааспыт ый түмүгүнэн нэһиликтэрт икки ардыларынаабы күрэхтэһингэ тифоока тобилибт буоллактарына, билигин хайаан да инники күөн диэки дьулуһар бигэ санааларыттар. Арыгы атыта хааччактаныахтаах, ол скэринэн уолсай мунньах уураабынан үлэ күннэригэр эбиктээн иккэ атылаар, субуота, өрөбү күннэргэ атылаахпыт тыа дьаһаммытара нэһиликтэбэ чэбдик салгыт сүүрөөн киллэрибит. Чөл олох кытта спорт сөргө тутулар буоллабына, мындаабылар спортка сыһаннаах тэрийэр дьобурдаах С.Е.Павловы спорду тэрийээччикэн онорбуттара дьылатыгар биллэн, билигин комплекснай спартакиадага төрдүс - бэһис миэстэбэ илэллэрэ эибэри ээр. Н.Г.Михайлов салайааччылаах нэһиликтэ ветераннарын ытар үлэлэрэ улууска сэнээрини ытан эрэрэ — нэһиликтэ туруктаах, ылыктаах үлэ сабадаммытын туһута. Мындаабылар кийииттэрэ, байэз Черкөктөн тартууах Т.И.Тоскина илэлэр субоонун председателинэн талыллыгыттан бу салаабы биллэ сөргөсхийи тахсыбыт билиэтэтилар. Атын дабыны тэрийгүлөр салайааччыларга күдээринэ куолулаабыны тохтотон, дьон ис үлэбэ-хамнаска санаа атастастытара, бу иннэ-кэнэ билибтэ дьаххааннаах олоххо олохун булан, тирэктээхтик үктээн хардылымыр кыаха кирибиттэр. Бөлүлөгү тулсаран оноругуа ылыммыт былааннарын олоххо киллэрдэтиринэ, кырдык дабыны, Амма кэрэ айыллыгынын алтылар, кини кута-сүрэ тохтуур дьонун бөлүлөгү буолсу. Биллэн турар, үлэлээх, кэскиллээх үлэни тэрийэн ытыгыга өйү-санааны бири сыалга түмүү, күнү-уоҥу сомоболуохун наада. Ити туһунан, мин өйдүрбүмүн, улууска өтөрүнэн буолбатах, сүүтүнэн аарылар кийилээх, икки күннээх оскуола дьыттыт көтүрүү субуотунуука буолар. Бу сылдыбыт биригээдэ үлэтин сабадамына эрэ, инникитин былаан быһытынан бэрэбинэри да, практическай көмө да бэрэдэгинэн сылдыбы наадалаабын икки өттүтүн сөнгөнөн тарбастыбыт. Бири сүрүн итэбэс — нэһиликтэ ычаттын кытта үлэ кэбээн турара олохтоох дьаһалта болгомтотун эрэиэр.

Г.П.ПОВ.

ЧӨЛ ОЛОХ ДЬААРБАНКАТА

"Чөл олох — бары бүтүүнү" хамсааһын итинэн П.Н.Сокорников аатын сүгэр кини балыһа коллектива үөрөх управлениета, ветеринарнай управлениета, сөнүдүндүр кини, библиотека, аптека кыттылаах Хайахыт оскуолатын, балыһатын коллективтарыгар доруобуйа дьаарбанкатын ытта. Сарсыардаттан оскуола дьыттыгар доруобуйага туһуламмыт плакаттары, сан-билеттэрини мыйагылар. Олохтун-улаханнарын баһаам кини тобуруста. Дьаарбанка аһыллыгыгар кини библиотека үлэһитэ, үөрэх управлениетын психолога бэсидэллэри онордулар. Ол кэннэ балыһа үлэһиттэрэ 120 кини тыгатын түбүрдүлөр, бабалаахтары анал аппаратынан куртахтарын көрдүлөр. УЗН-нан ис органнын чинчийини ыттылар, хароҥ баттааһын кэспэйдээһини, аныкы талыны сөргө ачыкка сакаас ыттылар. Гинеколог, терапевт, лор, фтизиатр, стоматолог врачтар консультациялары онордулар. Хаан баттааһыннаах марыһахтарга оскуола арийан улуус ыттылар. VI — XI кылаастар олохторун хаан суһал көмө фельдшердэре араас аһыиһа бастаах көмөнү хайдак онорору үрэттилар, оттон чөл олоххо сыһаннаах видеороликтары үрэнэнчилэр бары көрдүлөр. Психонарколог 70 сааба көтүл ысыраалканы бөрдө, 15 кини ГАИ ысыраалканы толордулар. Дьаарбанка устата эмл-томл, кини атыта тэрилинэ. Ветуправлениеттан тахса сылдыр специалист ветеринарнай өнгөлөрүн албаа хаһаайын туһанна. Оттон Хайахыт оскуолатын үрэнэнчилэрэ салык ырыы, Курадыгы күөл уутун эмитир кыахтарын, тыа сиригэр илэр уу сулалатын тустарынан олус интэриһинэй дакылааттары ахтылар. "Браин-ринг" оонньууга, темизэ, көрдөх стартарга күрэхтэһин тэрилинэ. Кыһатын кини балыһа коллектива Хайахыт олохтоохторугар концерт көрдөрдө. Дьаарбанкага барыта 320 кини хабылына.

М.ГЕРАСИМОВА.

ЧӨЛ ОЛОХ ДЕСАНА — МУГУДАЙГА

Улуус бири улахан нэһиликтэ Мугудайга улуустаагы спорт отделын начальнига Н.Н.Гүлөв салайааччылаах биригээдэ сырытта. Манна кини балыһаттан, библиотекаттан, үөрэх управлениетыттан, ычат психологическай химиниттан бэрэстэбинэтигэр үлэсттилар. Олохтоох дьаһалта балыһа К.И.Перминов билигин үлэтин миэстэтигэр көрсөн нэһиликтэ бүтүгү олохтун-улаханнарын, түбүгүн, ыттылар үлэлэр-хамнастар тустарынан кэспэти, ол кэннэ объектарынан сырыттылар.

Чөл олох сирин нэһиликтэ киллэрингэ үлэ сабадаммыт. Кыһын ытыллыбыт нэһиликтэ уолсай мунньагар актив талыллан, бу салаа үлэлэри сүүрүнүргэ сорудахтаныт. Нэһиликтэ олохтоохторун чэбдик олоххо тартыы бири сүүрүн олуга дьон илэлгэ суох, ычат дьаарытаах булуутун тэрийингэ ытарын Кузьма Иннокентьевич таба өйдөөн, онуоха сөптөөх усулуобуйалары тэрийингэ улахан болгомто уурулар. "Улени, бастатан туран, түөлбөлөрүн ытылаахтыт. Ол курдук, оҕо аймак эт-хаан өттүнэн сайдарыгар түөлбөлөр сайы оҕо оонньуур площадкаларын тутуу, нэһиликтэргэ баар пааматынныктары сагардыы, уулуссалар көстүүлөрүн тулсаран оноруу, ыраастааһын, көбөрдүү үлэлэрэ, этилибитин курдук, түөлбэ олохтоохторун күһүнүн барыахтара", — дьон балыһа этэр.

Нэһиликтэ быйылгы дьылдааха икки улахан тутулаах. Ол — спортнай саала уонна балыһа. Спортнай саала тутууга балыһын "Утө дьаада" чэчитинэн сабадаммыта. Билиги тутуу миэстэтигэр сылдыр кэммитигэр Н.П.Толстоухов салайар сарыктарын биригээдэ тагыы үлэтин түмүктээн эрэр этэ. Тутуу уолсай биригээдэтигэр Н.К.Жирков аналлыт. Бу күн орубуну "Чураччыттан улуус архитектора П.М.Габиева, прораб Е.Н.Черкашин үлэ хаамытын билсэ тахса сылдылар. Кинилэр тутуу үлэһитинигэр харгыстамматара үлэ мантан сайын тигиничи бэрэбээн, дьон санаатын уурбутун, онон бары кыалларынан көмөлөһүктэрин бэлиэтэтилар. Оттон балыһа тутууга үлэһитингэ кирибит. Олохтоохтор манна аһаан икки улахан субуотунуука ыттылар. Салгыы "Чурааччы" үлэһитингэ сырыттыбыт. Уһууаан улууска бири бастың бабалааһын биллэр. Уһууаанга оҕо сылдырыгар, бары өттүнэн сайдарыгар сөптөөх усулуобуйа тэрилибит. Хас куруһуок анал кабинеттардаах, спортнай, музыкальней саалалар бааллар. Уһууаан администрацията инвентары тутууга-талыга улахан болгомтоһу уураа өтө көстөр. Маныаха сөнүдүндүс Н.С.Попов олохтоох предпринимателлэри, төрөттүгү сүгэн махталынан ааттатылар.

Чөл олоххо аһаамыт мунньах оскуола аһаамыт саалатыгар ытылына. Мустубут дьон биригээдэ тахса сылдыр дьон лекцияларын, дакылааттарын илтиллэр, ол кэннэ аһаах кэспэти буолла. Үлэти суох дьон албаһына кини бабараар долгутар. Кинилэр күстэрин нэһиликтэ ис-тас көстүүтүн тулсарыга туһаайарга сөптөөх этиилэр онорбутунулар. Итин сөргө сулууах сылдыр эдэр дьон албаһыта, үкүгү кинилэр илэр-аһыы буолаларын нэһиликтэ, улуус таһымаах проблема быһытынан туруорага дьон этии киллэрдилэр. Урукку сылларга олус үчүгүйдик үлэлээн испит "Саах" реабилитационнай кини иккистээн сөргөсхүм үлэһитигэр нэһиликтэ бабара улахан. Чөл олоххо дьон тартыга күстээх үлэ илэр араага ытыллыахтааһын тал эпит дьон бэлиэтэтилар, оттон маннаах туһаайылаах мунньахтарга илэр дьон төрт сылдыраттар, онон кинилэри кытта үлэ өссө атын көрүнүү тобуларга дьон сүбэлэтилар.

Чөл олох десана Мугудайга бэрт тэрэһинээхтик ытылына. Дьон-сэргэ бири санаа сомоболуохтунуа эрэ хамсааһын баар буолуо, онон үлэни былааннамытын курдук түөлбөлөртөн сабалааһыга дьон бири санаага кээн тарбастылар.

С.БОРИСОВА.

НАУКА ЭЙГЭТИГЭР ЫЧЧАТ ДЬОНУ УҢУЙААЧЧЫ

Айылга Ийэ кини барахсанга талааны араастаан бизар. Сороху тутуһан да "дук" тымнат, сороху талаан арааһын хадааһылар. Аны сорох дьон дьобур баарын үрдүнэн сайыннарааха бэйэлэригэр хаайаллар, сорохтор улаханга уурбааха ый ыһаага тынан ыһан-тоһон кэбиктэлэр. Оттон талаан дьон чакы айылга сэдэх балэбэ буоллаба.

Бу ыстатыйа героһа талаан чаһыгар атабастаммат кини. Айыллаттан бөриһиннэрибит аһаана биллибит сэдэх дьобурдарын сайыннаран, эбиктин эдэр көлөнүбэ ингэрэн, кэлигэр хааларын бүтэрэн-онорон, билигин да үлэ үлэнигэр сылдыр сааха ураты талааннаах, дьыһардаах, үлэһит кини. Учуонай, нөбүт (саганы киллэрээччи), методист, маастар, пропагандист, общественник, журналист — бу барыта киниэхэ эрэ, бири киниэхэ сыһаннаах тылар. Барахан ырыы теһе да атахтаатар, иннин бэрэбэс үлэһитин курдук үлэһит-хамсы, айа-тута сылдырын көрөн кини кыага-күүһэ, бабара мунура суоһун итэһэйбэн.

Педагогическай наука кандидата, РСФСР үтүөлээх учуутала, норуот үөрэтиринин туйгуна, СССР географическай обществотун дьыттыт чилиһэ, 1992 сыллаагы учууталлар Бүтүн Союзтаагы конкурстары лауреата, К.Д.Уш-нищай аатынан медаль кавалера, СР айылга харыстабыл туйгуна, педагогическай үлэ ветерана, Чураччы улуусун Бочуоттаах гражданина Егор Дмитриевич Макаров соторууаһыга бэйэтин дойдутугар Сыланга тэрийбит айар быһ-стакатын сабыллытын үөрүүкүзү түгүнүгэр бары кэлибит. Манна улуус-таагы үөрэх управлениетын уонна Дириг оскуолатын чинчийэр үлэһит дьаарыктар дьон кыттыны ыттылар.

Быһастаах икки ый кэригэ турбут кэмигэр байыт: улууслуттан эрэ бу-олбаа, республика араас сирдэригэр: илин эгэр улуустартан, Верхоянскый-тан, Горныйтан, Уһаа Булууттан, Дьобуруустан дьон-сэргэ кээн көрөн-истэн, сөбүн-махтайан бардылар. Бу дьыла Е.Д.Макаров докторскай диссертациятын көмүскүүргүр тирэх буолан тэрилинэ. Егор Дмитриевич үлэтин саах тылын учууталынан сабалаабыт. Кини олусун, дьыһын аһа бөһүрүн кыһааһын сөһүлүн-хаһыыр бөһүрүн онорбуттуттар. Журналист буларым быһыты-нан, Егор Дмитриевич айар үлэтигэр күстэбиктэн олоһун: сүүн үлэтин талынан литература араас көрүгүрүгэр — хоһоонно, пьесага, үгэбэ, ро-манга, ахтыларга барытыгар ыһан таһаарылаахтык үлэһит. Дириг ис хоһооннох ыстатыйалара куруутун улуус хаһааһыгар бэчээттаналар. 30-тан тахса киниэ авторэ. Бири кини хоһуугар бу — сүгүн үлэ.

Г.П.Башерин аатынан Сылан орто оскуолатын учууталара, уһууаан итэ-эһиллэр Е.Д.Макаров үлэтин-хамнаһын туһунан кэспэтилар, үрэнэнчилэр нарын тылаах дьулуһуларын ахтылар. Бу кэннэ кэлибит махталлары Егор Дмитриевич ыһан, сүүрэн-көтөн тэрийбит музейгар сырыттылардылар. Сы-лан нэһиликтэ уруу-уруктаан наукага, үөрэхтэһингэ, спортка, культурага таһааннаах дьонунан биллэр. Нэһиликтэ көлөх сааһааһын олоһуттан күн бүгүгүсүгүс дьон историятын кэспир музейтан кини албаһа билэн-көрөн, харыс үрдээн тахсар. Егор Дмитриевич сабулур дьаарыгын (хобби) быһыты-нан, мустубут кэллэра-саалара, хаартыскалара, үрэллүт олоһорун үлэлэрэ, рес-публика араас мунууларыттан аһааһылаах сэдэх экспонаттар кини болгом-тоһун тардаллар.

Музейга сылдыры кэспиттэн "тегүрүк оһуол" тула кэспэти буолла. Улуус-таагы үөрэх управлениетын инновационнай отделын начальнига М.А.Манасы-товага бастатан тал бэрилинэ:

— Улуус химиниттэн тэиччи сытар нэһиликтэ олоһор кини дьытээх, Егор Дмитриевич ситиһиннэрэ бэрэбэһыгар холбур буолар кыахтаах. Билигин док-торскай үлэтигэр сылдыр. Билиги бары бу үлэ ситиһиннээхтик көмүскүнэри-гэр бигэ араллээхтэ. Хэли улууслут учууталара научнай үлэбэ интэриһэстэрэ үрдэстэ. Чураччытаагы физкультура уонна спорт институтун, улуустаагы гим-назия преподавательскай састаалларыгар тирэбиктэн "Чураччы улуусун научнай үлэһитин уонна педагог-чинчийээччиинин ассоциацията" тэрилибитэ. Бу ассоциация 39 чилиһинээх, 1 №-дэх чилиһинин Егор Дмитриевич Макаров кирибитэ, — дьон туран элбэх кини үрэтэн, олутун тарбатан быһастаах тэ-рийбитин илин Егор Дмитриевичка Махтал суругу туттарда.

Салгыы инновационнай отдел специалиһа И.Р.Постников, Дириг орто аґро-оскуолатын директорын бастаах солбуйааччы, СР үтүөлээх учуутала Т.С.Ен-графова, "Кустук" экологическай химин директора, СР үтүөлээх учуутала В.М.Неустроев, улуустаагы гимназия директорын илэр үлэбэ солбуйааччы, педагогическай наука кандидата Л.М.Иванова бэйэлэрин этиилэринэн кыт-тылар. "Тегүрүк оһуол" түмүгүнэн резолюция ытылына. Ол курдук, мантан салгыы улууска научнай эйгэни сайыннаран сылант Т.П.Башерин аатынан Сы-лан орто оскуолатын научнай-чинчийэр үлэһит дьаарыктар учууталларыгар улуустаагы ассоциация научнай-методическай өттүнэн көмө тэрийэригэр, бу "тегүрүк оһуолга" кыттыны ыттыт оһуолалар, үөрэх управлениета күстэрин холбоон. Сылан оһуолатын бабалаах үөрэх үлэһиттэрин идэлэрин үрдэтэр институт фундаментальнай курстары ытарын тэрийингэ, педагогическай на-ука кандидата Е.Д.Макаров докторскай диссертациятын көмүскүүргүр көмөлөһүлөрдүгэр, онтон да атын кэспиллээх үлэлэрэ соруктар ытылынылар.

Билиги улууска аһаах сыллааһыта тарбааха баттанар учуонайдар баар абит буоллактарына, билигин республикага биллэр научнай бабалаахтыт, ин-никилээх дьондордохтут. Маныаха Е.Д.Макаров курдук байэ эрэ дьаарыканы-ытын таһынан кэлэр халыкканы научнай эйгэбэ тартар, уһууа дьоммут бабэ тирэх буолаллар кэрэхсэбиллээх. Егор Дмитриевич эр сыллаах үлэти, чин-чийинтэ ситиһиннээхтик түмүктэнэригэр бабарабыт.

Оксана ЖИРКОВА.

Хаартыскага: быһастаах сабыллытын кыттылаахтара Е.Д.Макаров кыт-та.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 10 МАЯ

ОРТ
08.00 Новости
08.10 "Все путешествия команды Кусто". "Легенда Калипсо"
08.50 Михаил Глузский и фильм "Здесь твой фронт"
10.20 Армянский магазин
10.30 Илья Резник. "Служить России". Концерт
12.00 Новости
12.10 "Непутевые заметки"
12.30 Премьера. "Две слезы солдата и актера"
13.20 "Угадай мелодию"
13.40 "Ералаш"
14.00 Новости
14.10 Боевик "По законам военного времени"
15.40 "Путешествия натуралиста". "Даниил"
16.10 "КВН-2004"
19.00 "Ералаш"
19.10 "Космополитен" - концерт
20.00 Вечерние новости
20.10 "Космополитен" - концерт
21.00 "Кривое зеркало". Египетский Петросин представляет...

РТР
05.55 Фильм "Лесной воин"
07.30 "Том и Джерри"
07.45 "Мир на грани"
08.10 "Военная программа" Алек. Савра Студия
08.30 Студия "Здоровья"
09.05 Всероссийская лотерея "ТВ Бинго шоу"
09.25 ВЕСТИ-МОСКВА
10.05 "Городок"
10.40 "Сто к одному". Телеигра.
11.30 "Диалоги о животных"
12.20 "Вокруг света"
13.15 "Послеобеденный час"
14.00 ВЕСТИ.
14.20 Комедия "Матильда"
15.10 ПРЕМЬЕРА. "Земное и небесное. Третий Рим".
17.00 "Комната смека"
18.00 ПРЕМЬЕРА. "После ХХ века"
19.50 "В Городке"
20.00 ВЕСТИ.
20.15 Фильм "Игра" (США). 1997 г.
22.45 Комедия "Бесшабашное ограбление" (США). 2002 г.
00.50 ВЕЧЕРНИЙ СЕАНС. Фильм Николай Досталь "Облако-рай". 1991 г. До 02.05

НВК
16.00 Секреты кино.
16.20 "Дорога к храму". Богословские беседы Андрея Кураева. Проведена 2-я (ТРК "Алмазный край").
16.50 Дневник республиканского фестиваля самодеятельного творчества, посвященного 60-летию Великой Победы "Сверкая алмазами, Победа!" (Булунский улус).
17.15 ТВ-Спорт.
17.45 Стальной меридиан (ТРК "Алдан").
18.05 Вестник III Международных спортивных игр "Дети Азии-2004".
18.20 Мужской разговор.
18.45 Букварь сыгравших хошунор.
19.10 Республиканская благотворительная денежно-вещевая лотерея "Один номер из шести".
19.25 "Саргал". Писатель Егор Неймович о войне.
20.00 Вести (канал "Россия").
20.15 Сава народная поста Савва Тарасов 70 савзыгяр анализав дыро кыла.
21.00 "Нерасказанные живые истории". Докум. сериал.
21.25 Гость в Актерской студии. До 22.15

НТВ
05.45 Детское утро на НТВ. Мультфильм "КОТЕК ГОРБУНОК".
07.00 "СЕГОДНЯ"
07.20 "ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА". Фильм 8-ой "НА ДАЛЬНЕМ ПОГРАНИЧЬЕ"
10.00 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.15 "ПОЧТИ СМЕШНАЯ ИСТОРИЯ". Фильм
12.10 Фильм "ГОРОД ЗАЖИГАЕТ ОГНИ"
14.10 "ИХ ПРАВИ"
15.00 "СЕГОДНЯ"
15.25 "ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР"
15.50 Комедия "ИВАН БРОВКИН НА ЦЕПИ"
16.00 "СЕГОДНЯ"
16.35 Фильм "ВОДНЫЙ МИР"
21.15 "ФАКТОР СТРАХА-II"
22.15 Остр. фильм "ВИДОК"
00.10 ЖУРНАЛ ЛИГИ ЧЕМПИОНОВ
00.40 Комедия "КОМКИ" (Италия)

ВТОРНИК, 11 МАЯ

ОРТ
08.00 Телеканал "Доброе утро"
11.00 Новости
11.20 Фильм "Мерседес улетит от погони"
12.50 Сериал "Клон"
13.50 Мультсериал
14.00 Новости
14.05 Детектив "Кодекс бесчестия". 1-я серия
15.40 Искатели.
16.00 Город женщин
17.00 Новости
17.20 Сериал "Берег мечты"
18.20 "Угадай мелодию"
18.50 "Большая стирка"
20.00 Вечерние новости
20.20 "Кумир"
20.50 Сериал "Клон"
21.50 "Стирка на миллион"
22.00 Фильм "Другая жизнь"

Время
23.00 "Улицы разбитых фонарей". Тайны века.
01.30 "Ночное Время"
01.50 "Фабрика звезд"
02.10 Премьера "Саллидур"
Далее. Жизнь без правил. Документальный фильм
03.10 "На футболе"
03.40 Боевик "Ночь страшного суда". До 05.25
РТР
05.00 "Доброе утро, Россия!"
08.45 Комедия "Атлантика". 2000 г.
10.40 "В Городке"
10.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
11.00 ВЕСТИ.
11.30 ВЕСТИ-МОСКВА.
11.50 "Что хочет женщина".
12.50 "Аншла"
13.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
14.00 ВЕСТИ.
14.10 ВЕСТИ-МОСКВА.
14.30 "Частная жизнь".
15.30 Детектив "Тягало Агаты Кристи" (Великобритания).
16.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
16.40 ВЕСТИ-МОСКВА.
17.00 ВЕСТИ.
17.10 Телесериал "Госпожа Победа".
18.05 "Комиссар Рекс".
19.00 ПРЕМЬЕРА. "Городок".
20.00 ВЕСТИ.
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
20.55 Телесериал "Демон полдня".
22.00 Телесериал "Против течения".
23.00 "ВЕСТИ+".
23.20 "Исторические хроники" с Николаем Савицким. "1921. Тульский край".
00.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
00.30 ВЕЧЕРНИЙ СЕАНС. Фильм "Дары от победителей". 1999 г.
02.35 "Синемания". До 03.06

НВК
07.00 "Новый день". Утренняя программа. До 08.00
18.00 Фильм-детям
18.15 Якутия. Век XX.
19.04 Куластак Бычирдаан.
19.25 Подготовка к ЕГЭ. Прямой эфир.
20.50 "Выживание". Докум. сериал ("Вести" для г. Якутска)
20.30 "Сава сирэ-Якутия". Информ. программа.
21.00 "Калса" бизрин.
22.10 "Увидеть невидимое". Туберкулез. Проблемы и решения.
22.30 Обратная сторона.
22.45 Из мировой коллекции короткометражных фильмов. До 23.00

НТВ
05.00 УТРО НА НТВ
07.55 Тим Виллингс в сериале "ЛЮБОВЬ ВДОВЦА". 1-я серия
09.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
09.25 "ИХ ПРАВИ"
10.20 "СТРАНА СОВЕТОВ"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.35 Фильм "БЛОКПОСТ"
13.35 "ПРОТОКОЛ"
14.00 "СЕГОДНЯ"
14.35 "ПРИНЦИП ДОМИНО"
16.00 "СЕГОДНЯ"
16.30 "ДИКИЙ МИР"
17.35 "ПРОТОКОЛ: РАССЛЕДОВАНИЕ"
18.00 "СЕГОДНЯ"
18.40 Детектив "ЗАПУБЛЕННОЕ ЛЕЗВИЕ" (США)
21.00 "СЕГОДНЯ"
21.40 "КРАСНАЯ СТРЕЛА"
21.50 Сериал "ДЕТЕКТИВ РАШ"
22.55 Комедия "ЗАРЯЖЕННОЕ ОРУЖИЕ" (США)
00.00 "СЕГОДНЯ"
00.35 "ЗАРЯЖЕННОЕ ОРУЖИЕ" (США). Продолжение фильма

СРЕДА, 12 МАЯ

ОРТ
08.00 Телеканал "Доброе утро"
11.00 Новости
11.05 "Улицы разбитых фонарей". Многосерийный фильм
12.10 Сериал "Клон"
13.20 Мультсериал
13.40 Дисней-клуб
14.00 Новости
14.05 Детектив "Кодекс бесчестия". 2-я серия
15.30 Документальный детектив. "Охота на крокодилов"
16.00 Город женщин
17.00 Новости
17.20 Сериал "Берег мечты"
18.20 "Угадай мелодию"
18.50 "Большая стирка"
20.00 Вечерние новости
20.20 "Просто смех"
20.50 Сериал "Клон"
21.50 "Стирка на миллион"
22.00 Фильм "Другая жизнь"
23.00 ВЕСТИ.
23.25 "Улицы разбитых фонарей". Многосерийный фильм
00.40 "Слепая".
01.30 "Ночное Время"
01.50 "Фабрика звезд"
02.10 Искатели.
02.40 Большой эфир. "Нерасказанные живые истории".
03.10 Неизвестная планета. "Китайские мастера"
03.40 Джек Леммон в комедии "Два верлиха старика". До 05.30

РТР
05.00 "Доброе утро, Россия!"
08.45 Телесериал "Демон полдня".
09.50 "Короткое замыкание".
10.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
11.00 ВЕСТИ.
11.30 ВЕСТИ-МОСКВА.
11.50 "Что хочет женщина".
12.50 Телесериал "Против течения".
13.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
14.00 ВЕСТИ.
14.10 ВЕСТИ-МОСКВА.
14.30 "Частная жизнь".
15.30 Дэвид Сьюе в детективе "Тягало Агаты Кристи"

16.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
16.40 ВЕСТИ-МОСКВА.
17.00 ВЕСТИ.
17.10 Телесериал "Госпожа Победа".
18.05 "Комиссар Рекс".
19.00 ПРЕМЬЕРА. "Городок".
20.00 ВЕСТИ.
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
20.55 Телесериал "Демон полдня".
22.00 Телесериал "Против течения".
23.00 "ВЕСТИ+".
23.20 "Исторические хроники" с Николаем Савицким. "1921. Тульский край".
00.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
00.30 ВЕЧЕРНИЙ СЕАНС. Фильм "Дары от победителей". 1999 г.
02.35 "Синемания". До 03.06

НВК
07.00 "Новый день". Утренняя программа. До 08.00
18.00 Фильм-детям
18.15 Якутия. Век XX.
19.04 Куластак Бычирдаан.
19.25 Подготовка к ЕГЭ. Прямой эфир.
20.50 "Выживание". Докум. сериал ("Вести" для г. Якутска)
20.30 "Сава сирэ-Якутия". Информ. программа.
21.00 "Калса" бизрин.
22.10 "Увидеть невидимое". Туберкулез. Проблемы и решения.
22.30 Обратная сторона.
22.45 Из мировой коллекции короткометражных фильмов. До 23.00

ЧЕТВЕРГ, 13 МАЯ

ОРТ
08.00 Телеканал "Доброе утро"
11.00 Новости
11.05 "Улицы разбитых фонарей". Многосерийный фильм
12.10 Сериал "Клон"
13.10 "Просто смех"
13.40 Дисней-клуб
14.00 Новости
14.05 Легендарный фильм "Золото Маврикия". 1-я серия
15.30 Большой эфир. "Нерасказанные живые истории".
16.00 Город женщин
17.00 Новости
17.20 Сериал "Берег мечты"
18.20 "Угадай мелодию"
18.50 "Большая стирка"
20.00 Вечерние новости
20.20 Памяти Никиты Богословского
20.50 Сериал "Клон"
21.50 "Стирка на миллион"
22.00 Фильм "Другая жизнь"
23.00 ВЕСТИ.
23.25 "Улицы разбитых фонарей". Многосерийный фильм
00.35 "Ночное Время"
01.30 "Фабрика звезд"
02.10 Ударная сила. Линное оружие Макарова
02.40 Сканер. "Танкостроение"
03.10 Премьера "Голливудские преступления". Часть 4-я
03.40 Комедия "Один ворчливее другого". До 05.25

РТР
05.00 "Доброе утро, Россия!"
08.45 Телесериал "Демон полдня".
09.50 "Короткое замыкание".
10.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
11.00 ВЕСТИ.
11.30 ВЕСТИ-МОСКВА.
11.50 "Что хочет женщина".
12.50 Телесериал "Против течения".
13.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
14.00 ВЕСТИ.
14.10 ВЕСТИ-МОСКВА.
14.30 "Частная жизнь".
15.30 Детектив "Тягало Агаты Кристи" (Великобритания).
16.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
16.40 ВЕСТИ-МОСКВА.
17.00 ВЕСТИ.
17.10 Телесериал "Госпожа Победа".
18.05 "Комиссар Рекс".
19.00 ПРЕМЬЕРА. "Городок".
20.00 ВЕСТИ.
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
20.55 Телесериал "Демон полдня".
22.00 Телесериал "Против течения".
23.00 "ВЕСТИ+".
23.20 Авторская программа Ирины Зайцевой "Без галстука".
23.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
00.05 Фильм "Почти знаменит".
02.30 "Кинескоп" с Петром Шелю

тником". До 03.18
НВК
07.00 "Новый день". Утренняя программа. До 08.00
18.00 Горышка ветеранов карасулулар ("Бардингс" ТРС).
18.20 Служба 02.
18.45 Сава сирэ-Якутия.
19.15 Простой интерес.
20.00 "Выживание". Докум. сериал ("Вести" для г. Якутска)
20.30 "Сава сирэ-Якутия". Информ. программа.
21.00 Золотые призы здоровья. Прямой эфир.
21.40 Актеры и мнения.
22.05 Место встречи на НВК "Сава".
22.30 Из мировой коллекции короткометражных фильмов. До 23.00

НТВ
05.00 УТРО НА НТВ
07.55 Сериал "ЛЮБОВЬ ВДОВЦА". 2 серия (США)
09.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
09.25 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК"
10.20 Ток-шоу "СТРАНА СОВЕТОВ"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.30 Ирина Селезнева. Игорь Корнеевич. Любовь Полищук и Александр Филиппенко в комедии "ИГРА ВОЗВРАЩЕНИЯ"
13.15 "ВРЕМЯ ЕСТЬ"
13.35 "ПРОТОКОЛ"
14.00 "СЕГОДНЯ"
14.35 "ПРИНЦИП ДОМИНО"
16.00 "СЕГОДНЯ"
16.30 "ДИКИЙ МИР"
17.35 "ПРОТОКОЛ"
18.00 "СЕГОДНЯ"
18.40 Детектив "СМЕРТЕЛЬНЫЕ МЫСЛИ" (США)
21.00 "СЕГОДНЯ"
21.40 "К БАРБЕРУ".
22.45 "ТАЙНЫ РАЗВЕДКИ: ИРАКСКАЯ ГОЛОВОЛомКА"
23.25 Остроумный фильм "КРАВАВЫЙ ПРИЛИВ" (США)
00.30 "СЕГОДНЯ"
01.05 "КРАВАВЫЙ ПРИЛИВ" (США)
01.50 "НОЧНЫЕ МУЗЫ".

ПЯТНИЦА, 14 МАЯ

ОРТ
08.00 Телеканал "Доброе утро"
11.00 Новости
11.05 "Улицы разбитых фонарей". Многосерийный фильм
12.10 Сериал "Клон"
13.10 Памяти Никиты Богословского
13.40 Мультсериал
14.00 Новости
14.05 Легендарный фильм "Золото Маврикия". 2-я серия
15.30 "Голливудские преступления". Часть 4-я
16.00 Город женщин
17.00 Новости
17.20 Сериал "Берег мечты"
18.20 "Угадай мелодию"
18.50 "Большая стирка"
20.00 Вечерние новости
20.20 Документальный детектив. "Звонки на болыулу перемену". Дека 1991 года.
20.50 "Осознанная инстинкт".
21.50 "Почти чудес"
23.00 ВЕСТИ.
23.30 "Фабрика звезд"
00.50 Боевик "Друиды"
03.10 Мистический триллер "Предназначение" ("Омен" - 3). До 05.10

РТР
05.00 "Доброе утро, Россия!"
08.45 Телесериал "Демон полдня".
09.50 "Короткое замыкание".
10.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
11.00 ВЕСТИ.
11.30 ВЕСТИ-МОСКВА.
11.50 "Мусульмане".
12.00 "Вся Россия".
12.15 "Москва-Минск".
12.30 "Калосальное хозяйство".
12.50 Телесериал "Против течения".
13.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
14.00 ВЕСТИ.
14.10 ВЕСТИ-МОСКВА.
14.30 Сериал "Следствие ведут Знаменитые".
16.25 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
16.40 ВЕСТИ-МОСКВА.
17.00 ВЕСТИ.
17.10 Телесериал "Госпожа Победа".
18.05 "Комиссар Рекс".
19.00 "Комната смека".
20.00 ВЕСТИ.
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
20.55 Телесериал "Демон полдня".
22.00 ПРЕМЬЕРА. Телесериал "Против течения".
23.00 Фильм "30-го уинчотти".
01.35 Фильм "Мудрость крокодилов" (Великобритания). 1998 г. До 03.36

НВК
07.00 "Новый день". Утренняя программа. До 08.00
18.00 "Потрясающие каскадерские трюки". Докум. сериал.
18.30 Уго-Дваангы табилаттарын бисадынынга ("Уго-Дваангы" ТВ).
18.45 "Таван". К 10-летию русской общины РС (Я).
19.15 "Крылатая мечта Максимова" (ТРК "Алмазный край").
19.30 Вертикаль. Прямой эфир.
20.00 "Выживание". Докум. сериал ("Вести" для г. Якутска)
20.30 "Сава сирэ-Якутия". Информ. программа.
21.00 "Лик". "Художник. Стиль. Время". Василий Крачук.
21.30 Золотые искры фестивалей ("Неронг" ТВ).
22.10 Кинолестница.
22.30 Из мировой коллекции короткометражных фильмов. До 23.00

НТВ
05.00 УТРО НА НТВ
07.55 Сериал "ЛЮБОВЬ ВДОВЦА". 4 серия
09.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
09.25 "ФАКТОР СТРАХА - II"
10.20 Ток-шоу "СТРАНА СОВЕТОВ"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.30 Комедия "БЕЗБИЛЕТНАЯ ПАССАЖИРКА"
13.05 "ВРЕМЯ ЕСТЬ"
13.35 "ПРОТОКОЛ"
14.00 "СЕГОДНЯ"
14.35 "ПРИНЦИП ДОМИНО"
16.00 "СЕГОДНЯ"
16.30 "ДИКИЙ МИР"
17.35 "ПРОТОКОЛ"
18.00 "СЕГОДНЯ"
18.35 "СВОБОДА СЛОВА"
20.00 Фильм "ЛИЦЕНЗИЯ НА УБИЙСТВО"
20.50 ЛУЧШИЕ БОИ. КОСТЯ ЦЗЮ - ДИОБЕЛИУС УРТАДО
23.35 Эротический фильм "ЛЮБОВНИК ЛЕДИ ЧАТТЕРЛЕЙ"

СУББОТА, 15 МАЯ

ОРТ
08.00 Новости
08.10 Сериал "Все путешествия команды Кусто". "Великие любители. Кыгы".
08.50 Фильм "Поэма о крыльях". 1-я серия
10.10 Угадай, гармонь любимая!
10.50 Слово пастыря
11.10 Здоровье
12.00 Новости
12.10 "Смак"
12.30 "Любовные истории".
13.00 "Пастрава лента".
14.00 Новости
14.10 История с географией. "Братья по крови: Пожилые растительности".
15.10 Длг-шоу
16.00 Дисней-клуб
16.20 Улыбки и улыбки
17.00 "Спасатели"
17.30 Остроумный фильм "Черный квадрат"
19.50 Классика Уолта Диснея. Золотые годы Микки Мауса. Впервые в России
20.00 Вечерние новости
20.10 "Шутка за шуткой".
21.00 "Мелко. Разоблачение".
22.00 "Кто хочет стать миллионером?" с Максимом Галкиным
23.00 ВЕСТИ.
23.20 "Розыгрыш"
00.40 Комедия "Животное"
02.10 Боевик "Бей в кость"
04.30 Классический триллер "Дом секретов". До 06.15

РТР
05.00 Фильм "Толубая стрела".
07.25 "Том и Джерри".
07.45 "Золотой клуб".
08.05 "Русское лето".
08.40 "Большая перемена".
09.05 "Утренняя почта".
09.40 "Сам себе охотник".
10.35 Комедия "Нервнич".
12.15 "В поисках приключений".
13.15 "Клуб сенаторов".
14.00 ВЕСТИ.
14.20 Детектив "Колесо из Амстердама".
16.00 Приключенческий фильм "Торбу"
17.40 "Ха". Маленькие комедии.
18.00 Юбилейный концерт.
20.00 ВЕСТИ.
20.25 "Зеркало".
20.50 "Честный детектив". Авторская программа Эдуарда Петрова.
21.20 "Аншла".
22.20 Фильм "Жизнь или что-то в этом роде" (США). 2002 г.
00.25 Комедия "Американский пирог-2" (США). 2001 г.
02.15 Футбол.
03.20 "Горькая десертка". До 04.15

НВК
16.00 Секреты кино.
16.30 Дневник республиканского фестиваля самодеятельного творчества, посвященного 60-летию Великой Победы "Сверкая алмазами, Победа!" (колледж культуры).
16.50 Дорога к храму (ТРК "Алмазный край").
17.10 ДТРА "Полярная звезда". По городам-музеям Италии.
17.30 Международный день семьи. "Садзана".
18.05 Наука уюна итаБал 21 үйбэ.
18.30 "Лена-ТВ". Реклама и поздравления.
19.15 "Неделя республики". Информационно-аналитическая программа.
20.00 ВЕСТИ (канал "Россия").
20.25 "Охот саныууга". Баяй Бараасал.
22.10 Из мировой коллекции короткометражных фильмов. До 22.25

НТВ
04.50 Фильм "ЛИЦЕНЗИЯ НА УБИЙСТВО"
07.00 "СЕГОДНЯ"
07.20 "УЛИЦА СЕЗАМ"
07.45 "ТА-РА-РАМ"
08.00 "БЕЗ РЕШЕТТА"
08.30 "ОБОЗРЕВАТЕЛЬ"
09.00 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК"
10.00 "КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.15 "ДИКИЙ МИР"
11.55 ВКУСНЫЕ ИСТОРИИ
12.05 Комедия "ПОЛИЦИЙСКАЯ АКАДЕМИЯ-5" (США)
13.55 "КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ: ОМРОЗКИ"
15.00 "СЕГОДНЯ"
15.20 "ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД"
15.55 СЕРИАЛ ПО ВЫХОДНЫМ. "КАМЕНСКАЯ: ЧУЖАЯ МАСКА". 1 серия
17.00 СВОЯ ИГРА

18.00 "ЛИЧНЫЙ ВКЛАД". ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА с Александром Герасимовым
19.00 "КРАСНАЯ СТРЕЛА. СПЕЦБАТОН"
19.15 Фильм "БРЭК-ПОИНТ"
21.30 Детектив "ПЕРВОБЫТНЫЙ СТРАК" (США)
00.10 "ДВОЕ В ГОРОДЕ"
00.40 "НОЧНЫЕ МУЗЫ"

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 16 МАЯ

ОРТ
08.00 Новости
08.10 Сериал "Все путешествия команды Кусто". "Лайтпупы и Аляска".
08.40 Фильм "Поэма о крыльях". 2-я серия
10.20 Служу Отчизне!
10.50 Дисней-клуб
11.10 "В мире животных"
12.00 Новости
12.10 "Непутевые заметки"
12.30 Пока все дома
13.00 "Дождливый анимационный"
13.30 "Угадай мелодию"
14.00 Новости
14.10 Фильм "Варианты друзей"
16.10 Дисней-клуб
16.30 "Путешествия натуралиста". "Даниил"
18.00 "Большое родительство". Маршал Васильевский
18.30 Воскресный "Ералаш"
19.00 Живая природа.
20.00 ВРЕМЯ.
21.00 Фильм "Другая"
23.00 ВРЕМЯ.
23.45 Конкурс песни "Евровидение-2004". Передача из Турции
04.20 Бокс. Рой Джонс - Антонио Тарвер. До 05.20

РТР
05.55 Фильм Клада Пиното "Против с нападками" (Франция). 1994 г.
07.25 "Том и Джерри".
07.45 "Мир на грани".
08.10 "Военная программа".
08.30 Студия "Здоровья".
09.05 Лотерея "ТВ Бинго шоу".
09.25 ВЕСТИ-МОСКВА.
10.05 "Городок".
10.40 "Сто к одному". Телеигра.
11.30 "Диалоги о животных".
12.20 "Вокруг света".
13.15 "Параментский час".
14.00 ВЕСТИ.
14.20 ПРЕМЬЕРА. "Земное и небесное. Россия".
15.10 ПРЕМЬЕРА. "Фитиль N 5".
16.05 "Комната смека".
17.05 ПРЕМЬЕРА. "Пирамида".
18.00 ПРЕМЬЕРА. "Песни XX века" с Михаилом Шелюдиным.
19.50 "В Городке".
20.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ.
21.00 Специальный корреспондент.
21.25 МИРОВОЕ КИНО. ПРЕМЬЕРА. Стивен Сигал в боевике "Во имя мести".
23.15 Комедия "Самсон Робинзон".
01.25 ПРЕМЬЕРА. Юбилейный вечер балета Аллы Духовой "Толос". До 02.50

НВК
16.00 Лесные акробаты.
16.25 Туннук.
16.55 Республиканская благотворительная денежно-вещевая лотерея "Один номер из шести".
17.15 Ротина Каризе.
17.40 Шутка - XXI век.
18.15 ДТРА "Полярная звезда".
18.40 "Кинэзиг" программа.
19.10 "Добрый мир" Саши Дурсовой (ТРК "Алмазный край").
19.25 Школа абитуриента. Прямой эфир.
20.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ (канал "Россия").
21.00 Программа кортукта НВК "Сава" в Москве.
21.35 "Ыам ыла". Букварь Бетурал.
22.15 "Супружеские измены". Докум. сериал. До 23.00

НТВ
05.45 Детское утро на НТВ. Мультфильм "ПОКЕМОНЫ" (Япония-Франция)
07.00 "СЕГОДНЯ"
07.20 Михаил Державин и Ростана Бабаев в программе Павла Любкова "РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ"
07.50 Лотерея "ШАР УДАЧИ"
08.00 "ЕДИМ ДОМА"
08.35 Жан Марс и Лум де Фанос в комедии "ФАНТОМАС" (Франция-Италия)
10.25 "ВОЕННОЕ ДЕЛО"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.15 "АЛЕКСАНДРОВЫЙ СОК". Программа Владимира Соловьева
11.50 "ВНИМАНИЕ: РОЗЫСКИ". БРАТСТВО НА КРОВИ
12.20 Василий Мищенко, Михаил Козлов, Игорь Яковлев и Оксана Фандера в боевике "ДУРАКИ УМИРАЮТ ПО ПОЗИЦИЯМ"
14.10 "ИХ ПРАВИ" с Дмитрием Заварухиным
15.00 "СЕГОДНЯ"
15.20 "XX ВЕК. РУССКИЕ ТАЙНЫ. ВЫСТРЕЛ В ТЕАТРЕ. 1911 г.". 15.55 СЕРИАЛ ПО ВЫХОДНЫМ. "КАМЕНСКАЯ: ЧУЖАЯ МАСКА". 2 серия
17.00 СВОЯ ИГРА
17.50 ФИЛЬМ НЕДЕЛИ. Эли Мак Гроу и Райан О'Нил в фильме "ИСТОРИЯ ЛЮБВИ" (США)
20.00 "НАМЕДНИ" с Леонидом Парфеновым
21.30 "ФАКТОР СТРАХА-II"
22.30 СТЕЛА
ПРЕДСТАВЛЯЕТ: ИЗБРАННОЕ. Роман Полански. Настасья Кински в фильме "ТАСС" (Франция - Великобритания)
01.55 ЖУРНАЛ ЛИГИ ЧЕМПИОНОВ.

